

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСНОВ ЗАГАЛЬНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ УЧНІВ

У статті розкривається необхідність удосконалення діяльності педагогічних університетів щодо підготовки майбутніх учителів початкової школи, які мали б ґрунтовну загальнокультурну та психолого–педагогічну підготовку, професійну компетентність, здатність до впровадження новітніх педагогічних технологій, усвідомлення необхідності особистісного і професійного самовдосконалення протягом усього життя; обґрунтовується важливість інтеграційних процесів у системі підготовки майбутніх учителів початкової школи до забезпечення основ музичної освіти учнів; визначені показники якості інтеграційних процесів та шляхи інтеграційних дій в контексті підготовки майбутніх учителів до музично-освітньої діяльності в початковій школі.

У статті серед провідних характеристик належної якості впровадження інтеграційних процесів визначені: різноманітність інтеграційних зв'язків (наявність різних елементів і форм їх взаємодії); цілісність інтегрованих структур; мінімальність затрат; прагматична обґрунтованість; своєчасність впровадження; співвіднесеність централізації і децентралізації; інформаційна забезпеченість.

Ключові слова: інтеграційні процеси, загальна музична освіта учнів, підготовка майбутніх учителів початкової школи, самореалізація.

В умовах сьогодення підвищення якості музично-естетичної підготовки майбутніх учителів початкової школи передбачає узгодження її з потребами цілісного підходу до художньо-виховної роботи в школі. Характерною рисою сучасної музичної освіти гуманістичного спрямування є інтегративність [1], яка передбачає цілісне залучення учнівської молоді до мистецтва. У цьому зв'язку дедалі більшого значення набуває проблема упровадження поліхудожнього контексту фахової освіти, за якої підвищення якості підготовки майбутнього вчителя початкової школи вимагає забезпечення цілісності педагогічного процесу. Вагоме місце в цьому процесі займає інтеграція різних навчальних дисциплін. Саме інтеграція докорінно змінює зміст і структуру фахової підготовки майбутнього вчителя, сприяє цілісному системному засвоєнню теоретичних знань, практичних умінь і навичок, пов'язаних з музично-естетичною діяльністю, забезпечує механізмами і способами здійснення потенціалу самореалізації в подальшій професійній діяльності. Стає очевидною важливість міждисциплінарної інтеграції, що виражається у багатоаспектному переплетінні проблем, предметів і методів пізнавальної діяльності та реалізується у таких проявах, як: формування нових дисциплін, теорій, концепцій інтегрованого характеру; синтез взаємодіючих знань; виникнення нової інтегрованої галузі знання тощо. Завдяки міждисциплінарній інтеграції долаються протиріччя між розрізненими знаннями з окремих дисциплін і необхідністю синтезу цих знань, їх комплексного застосування на практиці, що існують у багатопредметній системі викладання.

Збагаченню художньо-культурологічного знання на засадах інтеграції присвячені праці Г. Падалки [3], О. Рудницької [4], Г. Шевченко [5], О. Щолокової [6] та ін.

Прогресивним напрямком у вирішенні зазначеної проблеми є створені нові програми з художньої культури, технологій поліхудожнього розвитку молоді, концепцій мистецької освіти на засадах інтеграції (Л. Кондрацька, Л. Масол, Н. Миропольська, Т. Рейзенкінд, Л. Тишевська, В. Шейко).

Разом з тим у практиці професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи недостатньо реалізується інтеграційний підхід до навчання, в результаті чого випускники далеко не завжди спроможні до проведення педагогічно доцільних і художньо обґрунтованих аналогій між музикою й іншими гранями художнього пізнання. З огляду на вищезазначене актуальною є проблема, що спрямована на формування у майбутнього вчителя початкової школи особистісних смислів не лише в межах монохудожнього простору музики, але й в умовах вирішення проблеми його цілісного художнього розвитку в контексті інтеграції, взаємопроникнення різних видів художньої діяльності, їх взаємозв'язків та активної взаємодії.

Метою статті є обґрунтування важливості інтеграційних процесів в системі підготовки майбутніх учителів початкової школи до забезпечення основ загальної музичної освіти учнів, визначення показників якості інтеграційних процесів та шляхів інтеграційних дій в контексті підготовки майбутніх учителів до музично-освітньої діяльності в початковій школі.

Наукова інтерпретація сутності інтеграційних процесів та їх ролі в розвитку педагогіки дістає все ширшого інтересу серед наукової спільноти, що є свідченням зростаючої тенденції до об'єднання знань та дій в системі освіти.

Мета впровадження інтеграційних процесів у систему підготовки майбутніх учителів початкової школи – забезпечення цілісності перетворювальних змін, досягнення нового ступеню якісного оволодіння студентами методикою музично-освітньої діяльності – виступає детермінантою розвивальних змін в означеній підготовці.

Якість інтеграційних процесів можна визначати за різними показниками. Ми пропонуємо якість підготовки студентів (ступінь готовності майбутніх учителів до музично-освітньої діяльності у початковій школі) покласти в основу оцінювання результативності означених процесів.

Серед провідних характеристик належної якості впровадження інтеграційних процесів наведемо такі:

- різноманітність інтеграційних зв'язків (наявність різних елементів і форм їх взаємодії);
- цілісність інтегрованих структур;
- мінімальність затрат;
- прагматична обґрунтованість;
- своєчасність впровадження;
- співвіднесеність централізації і децентралізації;
- інформаційна забезпеченість.

Наявність різних елементів і форм їх взаємодії передбачає, що інтеграційні процеси включають в себе різноманіття підходів до їх впровадження. Це можуть бути традиційні і модернізовані форми проведення лекцій і семінарських занять, поєднання індивідуального бачення кожного студента, з'ясування індивідуальних проблем і комплексно висунуті вимоги до проведення практики, забезпечення взаємодії самостійної роботи із керованою викладачем тощо. Можливість впровадження різних форм взаємодії в контексті інтеграційних процесів зумовлює творчу активність викладачів і студентів у навчальній діяльності. Критерій різноманітності орієнтує також на застосування різних способів поєднання обраних форм навчання. Це може бути відведення частини лекційних занять для самостійної роботи студентів, вплетення дискусії на лекції, співвіднесення творчих і репродуктивних форм навчання, поєднання музичних і методичних вправ і т.п.

Цілісність інтегрованих структур як критерій якості інтеграційних процесів є відображенням провідної мети інтеграції – отримання емерджентних властивостей об'єктів інтеграції, що передбачають досягнення такого ефекту взаємозв'язку і взаємодії її елементів, що є неадитивними щодо локальних ефектів. Наведемо конкретний приклад. Інтеграція процесів саморегуляції, самоконтролю, самопрезентації, самоперевірки тощо як складників загального процесу самореалізації особистості може вважатись ефективною, якщо ці окремі процеси, зберігаючи свої індивідуальні властивості, сприяють перебігу самореалізації як цілісного процесу.

Мінімальність затрат передбачає орієнтацію на збереження зусиль, часу, енергетичних ресурсів суб'єктів навчання при впровадженні інтеграційних процесів у підготовку майбутніх учителів. Загалом можна сказати, що ідея мінімізації полягає у визнанні можливості використання мінімальних затрат для досягнення бажаного результату. Наведемо конкретний приклад дії ідеї мінімізації в контексті впровадження інтеграційних процесів. Так, встановлення взаємозв'язків і взаємодії між методичною і музичною підготовкою студентів, зв'язків, що сягають рівня інтеграції, передбачає оперування не всім обсягом знань з цих предметів, що значно ускладнить процес інтеграції, зруйнує його мобільність, а обмеженим, але репрезентативним їх інформативним обсягом. Наприклад, інтегруючи уявлення студентів щодо жанрової своєрідності музичного мистецтва із методичними прийомами піднесення цих знань на уроці музики, викладач спирається, оперує не всім загалом знань майбутніх учителів початкової школи з музики і методики, а вибирає ті з них, які, по-перше, мають засвоїти молодші школярі згідно чинних програм, по-друге, зосередити увагу студентів саме на тих методичних прийомах, що є оптимальними в даному контексті роботи.

Прагматична обґрунтованість інтеграційних процесів також має велике значення у забезпеченні їх ефективності. Право на життя мають ті напрями інтеграції, які орієнтують на досягнення практичного результату, які не потребують суттєвого додаткового забезпечення, які "вписуються" у існуючу систему підготовки і не передбачають радикальної її зміни. Зокрема йдеться про такий підхід до впровадження інтеграційних процесів, який, звичайно не передбачає негайного миттєвого ефекту, проте узгоджується із нагальними потребами навчального процесу, дає практичну користь його суб'єктам. Прикладом забезпечення прагматичної обґрунтованості інтеграційних процесів в галузі науково-дослідної і навчальної роботи студентів, що вводяться до їхньої підготовки, може слугувати вибір тематики наукових робіт майбутніх учителів, пов'язаний, насамперед, із потребами забезпечення основ загальної музичної освіти молодших школярів.

Своєчасність впровадження інтеграційних процесів – один із пріоритетних критеріїв визначення їх якості, пов'язаний із високою динамічністю сучасного світу. Інтеграція в навчальному процесі доречна у певний час, на певному ступені підготовки. Важливо використати сприятливі умови для впровадження інтеграційних процесів. Якщо, припустимо, намагались інтегрувати процеси опанування студентами методичної і музичної компетентності на перших курсах підготовки, можна досягти не тільки не ефективних, а й негативних результатів. Навіть ті студенти, що мають певну музичну підготовку, поки що не обізнані із закономірностями загальної педагогіки, не мають достатніх уявлень щодо психологічної природи педагогічних явищ, їхні знання про вікові особливості молодших школярів надто обмежені – отже, впровадження інтеграційних процесів на цьому етапі підготовки явно недоречне. Можна навести і позитивний приклад інтегрування, своєчасності його впровадження у навчальний процес. На етапі підготовки студентів старших курсів, тоді, коли у них сформовано достатню ерудицію в галузі теоретичних і практичних засад музично-освітньої діяльності, виникають сприятливі умови для інтеграції теоретичних дисциплін, доцільно застосовувати результати інтеграції між теоретичною і практичною напрямками підготовки. Якщо інтегрування потребує мінімальних зусиль, такий етап підготовки є оптимальним для здійснення.

Великого значення надаємо критерію інформаційної забезпеченості інтеграційних процесів. Не можна впроваджувати інтеграційні процеси без достатніх, науково доцільних, підстав. Ті напрями інтеграції у навчальних процесах мають право на життя, які зумовлені рівнем розвитку сучасного знання. Інформаційна забезпеченість передбачає можливість впровадження тільки тих інтеграційних процесів, які спираються на виважену теоретичну основу, де суб'єкт інтеграції діє не навмання, а обґрунтовано підходить до розгляду відповідних пропозицій стосовно інтеграції. Знову пояснимо думку на конкретному прикладі. Наприклад, пропозиції щодо суміщення управління колективною та індивідуальною діяльністю студентів безпосередньо під час проведення репетиційних занять у різних формах ансамблевого музикування – передчасне, оскільки не має достатньої доказової опори у наукових дослідженнях. Інший приклад. Рівень сучасної комп'ютеризації сприяє впровадженню інтеграційних процесів у навчально-виховний процес, дозволяючи суміщати традиційні технологічні прийоми навчання (конспектування; використання дошки, крейди; проведення усних екзаменів за білетами тощо) із електронними (користування електронними бібліотеками, мультимедійними навчальними посібниками, комп'ютерне тестування і т.п.).

Співвіднесеність централізації і децентралізації в управлінні інтеграційними процесами як критерій їх якості означає, що рішення, які приймає викладач стосовно інтеграції тих чи інших параметрів підготовки, знаходять не тільки підтримку у студентів, а й уможливають корективні дії як наслідок опори на ініціативу майбутніх учителів. В результаті забезпечення ефективності інтеграційних процесів на основі цієї співвіднесеності централізації і децентралізації досягаються такі підходи до управління інтеграційними процесами, де творчий характер взаємостосунків між викладачами і студентами стає фундаментом подолання стереотипів навчання, що склались у традиційній системі підготовки майбутніх учителів до музично-освітньої діяльності у початковій школі.

Інтеграційні процеси в системі підготовки майбутніх учителів до музично-освітньої діяльності у початковій школі згідно результатів нашого дослідження стосуються, насамперед:

- особистісного і професійного компонентів свідомості студентів;
- теоретичних і практичних аспектів навчання;
- навчальної та науково-дослідницької діяльності;
- методичної і музичної підготовки;

Процес становлення майбутнього вчителя характеризується інтегративним взаємопроникненням особистісного і професійного компонентів свідомості студентів. Необхідність досягнення такого характеру підготовки зумовлена соціальним запитом на педагогів, спроможних не тільки навчити, а й зорієнтувати учнів у майбутньому житті, сприяти формуванню їхніх особистісних якостей, вихованню моральних і духовних потреб. Професійна діяльність сучасного вчителя початкової школи не може обмежитись вимогами предметної компетентності вчителя. Важливо, щоб майбутній учитель вже в процесі навчання у вищій школі прагнув до оволодіння основами педагогічної майстерності – інтегративного утворення, що передбачає досягнення найвищого рівня педагогічної діяльності, спрямованої на отримання оптимальних результатів навчання, виховання, розвитку природних задатків учнів.

До складу педагогічної майстерності як інтегрованої професійно-особистісної характеристики вчені [2] відносять фаховий рівень володіння закономірностями взаємодії з учнями. Великого значення надається загальній культурі вчителя як складникові педагогічної майстерності. Педагогічна майстерність вчителя зумовлюється також педагогічним досвідом, для неї характерною є творча активність учителя. Всі перераховані якості характеризуються інтегративним поєднанням особистісного й професійного.

Серед особистісних якостей, необхідних для ефективної педагогічної діяльності, сучасні вчені (І. Бех, Е. Зеєр, Г. Серіков та ін.) відмічають також такі, як гуманістична спрямованість, що також проявляється у діяльності як інтегративна характеристика і передбачає вияв власного "Я" у професійному ставленні до дітей як до суб'єктів життєдіяльності, і з повагою, і з щирою любов'ю.

Серед особистісних якостей учителя, що тяжіють до злиття з педагогічними, сприяючи формуванню інтегративного професійно-особистісного новоутворення, слід назвати такі, наприклад, як почуття обов'язку, надійність. В системі педагогічної діяльності це почуття трансформується у відповідальність за навчання і виховання дітей, за належну їх підготовку до життя. Толерантність як особистісна характеристика у процесі педагогічної діяльності переростає у справедливе ставлення до дітей, чуйність стосовно кожної дитини, прагнення допомогти дитині налагодити приязні стосунки з іншими тощо. Здатність до мобілізації вольових зусиль як особистісна якість, інтегруючись із педагогічними уміньми і навичками вчителя, набуває рис активності у професійних діях, здатності до внутрішньої зібраності у подоланні труднощів педагогічної діяльності.

Забезпечення ефективної системи підготовки майбутніх учителів до музично-освітньої діяльності у початковій школі потребує впровадження інтеграційних процесів у систему теоретичної і практичної їх підготовки. Сприяючи удосконаленню цієї підготовки, такий підхід дозволяє досягти її цілісності і гуманістичної спрямованості.

Інтеграція теоретичного і практичного складників підготовки студентів передбачає їх взаємопроникнення, утворення цілісності навчально-виховного процесу.

Процес інтеграції теоретичної і практичної підготовки ми розглядаємо як формування цілісних знань в галузі психолого-педагогічних і предметних дисциплін, освоєння абстрагованих педагогічних законів і конкретики педагогічних дій.

Ознакою інтегративного знання в галузі теорії і практики підготовки студентів до музично-освітньої діяльності у початковій школі виступає його мобільність. Засвоєність інтегративного знання передбачає порівняно легке його відтворення у процесі як теоретичного, так і практичного навчання.

Засвоєння теоретичних дисциплін у єдності з практичним їх спрямуванням передбачає ряд рівнів. На першому рівні студенти мають засвоїти знання щодо способів спостереження, накопичення емпіричних даних й аналізу практичної педагогічної діяльності. На другому рівні інтеграції теоретичного і практичного знання студенти опановують методи абстрагування, узагальнення. Суттєвого значення на цьому рівні інтеграції набуває засвоєння положень щодо трансформації емпіричних даних у теоретичні позиції. Третій рівень характеризується розвитком у студентів здатності проєкції теоретичних позицій на предметну методику. Для цього етапу важливою є актуалізація знань методичного порядку і здатність співвіднесення їх як з абстрагованим теоретичним знанням, так і з конкретними прикладами практичної діяльності. Останній рівень – впровадження методичних рекомендацій у практику – потребує від студентів володіння знаннями щодо прийомів перетворення практики на основі набутих знань, а також володіння критеріями оцінювання ефективності впроваджень.

Інтеграція, а не спрощене слідування від теорії до практики дозволяє уникнути механічного копіювання методів і прийомів музично-освітньої роботи, активізувати творчі підходи до розробки і застосування методів взаємодії вчителя з молодшими школярами на ґрунті музичного мистецтва. Тільки на шляху забезпечення взаємопроникнення теорії і практики, а не спрощено-примітивного слідування від теорії до практики можливе досягнення навчальних результатів у майбутніх учителів.

При цьому слід враховувати, що операціональними сторонами практичної педагогічної діяльності студенти мають оволодівати не лише під час практики, а й у процесі аудиторної підготовки, при засвоєнні теоретичних курсів. В свою чергу, педагогічну практику розцінюємо не тільки як поле відпрацювання педагогічних методів і прийомів. Під час педагогічної практики створюються умови для глибшого засвоєння теоретичних знань.

Потреба підвищення рівня викладання навчальних дисциплін в системі підготовки майбутніх учителів початкової школи до музично-освітньої діяльності актуалізує проблему забезпечення органічної єдності науково-дослідницької і навчальної діяльності студентів. Інтеграційні процеси між означеними різновидами діяльності зумовлено пришвидшеними темпами розвитку педагогіки і психології на тлі соціальних перетворень, змін у ціннісних орієнтаціях молоді, збільшенням обсягу інформації, підвищенням вимог суспільства до професійної підготовки майбутніх педагогів.

Вимога конкурентоспроможності вищої освіти потребує усунення суперечності між старим і новим знанням, апелює до впровадження гнучких форм поєднання дослідницьких форм навчання з інформативними.

Означені якості найефективніше формуються у науково-дослідницькій роботі. В сучасних умовах наукової роботи у вищій школі надається все більшого суспільного значення, наукова підготовка фахівця все більше перетворюється на важливий складник професійної підготовки.

Основними завданнями інтеграційних процесів в системі науково-дослідницької і навчальної діяльності визначено такі, як:

- виховання особистісних і творчих здібностей студентів, здатності до їхньої самореалізації;
- спрямування навчання на засвоєння студентами методології раціонального і ефективного набуття та використання інформаційно-знанневого ресурсу;
- опанування сучасними методами опрацювання наукової літератури, впровадження їх у навчальну діяльність;
- розвиток наукових і дослідницьких умінь в контексті пізнавальної діяльності.

Ефективними методами, що активізують інтегративні підходи до науково-дослідницької і навчальної діяльності студентів визначено такі: евристичні, проведення дискусій, залучення до дискусій науковців, системного аналізу, постановки проблем, формалізації знання тощо. Викладання навчальних дисциплін має підпорядковуватись принципу проблемності викладу матеріалу. Широке застосування має знайти герменевтичний підхід, використання проектних технологій.

Підготовка студентів до забезпечення основ музичної освіти учнів має орієнтуватись також на впровадження інтеграційних процесів до опанування музичного мистецтва і методики його викладання. Музично-методична підготовка передбачає досягнення такого характеру компетентності майбутніх учителів, при якому музичний тезаурус опосередковується методичними знаннями, уміннями і навичками, знання з елементарної теорії музики та музичної літератури мають сприйматись студентами під кутом зору їх застосування в роботі з молодшими школярами.

Серед провідних тенденцій інтеграції музичної і методичної підготовки студентів назвемо такі, як проведення змістово-сміслових ліній між музичним мистецтвом і методикою його викладання, що передбачає такий характер освоєння художніх образів, при якому їхня художня цінність сприймається майбутніми вчителями через призму усвідомлення тих ознак, того смислу і музичних характеристик, які діти сприймають в першу чергу. Уявна, передбачувана реакція дітей на той чи інший художній образ виступає знаковим моментом не тільки відбору музичних творів, а й важливим чинником спрямування характеру оцінки цього твору майбутнім учителем. Сприйняття музичного твору опосередковується очікуваною реакцією учнів на цей твір. Наприклад, майбутній учитель, відбираючи для заняття п'єсу В.Косенка "Дощик", керується не тільки педагогічною доцільністю твору, має не тільки передбачити, що цей твір викличе у малих слухачів високу оцінку саме естетичного порядку. Важливо, що очікуючи схвальне ставлення

дітей до п'єси, майбутній учитель і сам захоплюється її образністю, невимушеністю і безпосередністю враження, які викликає музика відомого, талановитого українського композитора.

Інтеграційні орієнтири підготовки майбутніх учителів початкової школи охоплюють також процеси забезпечення взаємозв'язку і взаємодії таких аспектів їхньої самореалізації, як саморозвиток і самоконтроль, самопроекування і саморефлексія, самоздійснення і самоперевірка. В контексті суб'єктно-особистісного підходу орієнтація навчально-виховного процесу на інтегративний розвиток вказаних діалектично протилежних дій має особливе значення, оскільки окреслює психолого-педагогічне підґрунтя повноцінного професійного становлення майбутніх педагогів в контексті суб'єктно-особистісного підходу.

Підсумовуючи викладене, виокремлюємо такі шляхи інтеграції дій в контексті підготовки студентів до музично-освітньої діяльності в початковій школі, як:

– залучення майбутніх учителів до самопідготовки з різних видів навчально-виховного процесу із застосуванням визначених у процесі дослідження форм самоперевірки її ефективності. Особливого значення надаємо таким різновидам самопідготовки і самоперевірки, які ефективно впливають на мотиваційний бік діяльності. До них відносимо спонукання студентів до самопідготовки з провідних навчальних курсів, орієнтуючи майбутніх учителів на поетапне проектування цієї діяльності з визначенням самозвітності в кінці кожного етапу. Відносно обмежена тривалість етапу сприяє створенню ситуації, яка піддається більш глибокому самоконтролю;

– самопідготовка в галузі концертних виступів із наступним її оцінюванням теж має знайти відтворення у навчально-виховному процесі підготовки майбутніх учителів до музично-освітньої діяльності, оскільки студенти опановують уміння практичної діяльності в музичному мистецтві. Самопідготовка має супроводжуватись різними формами самоперевірки – саморецензування творчого складника виступу, усвідомлена самооцінка творчого самопочуття в умовах діяльності "на людях", самоаналіз і самокритика переваг і вад концертного виступу.

– самопідготовка і самоперевірка у контексті педагогічної практики студентів, де інтегративні підходи набувають особливо інтенсивного забарвлення. Різні форми самопідготовки – складання плану уроку чи музично-освітнього заходу, відбір художнього матеріалу, проектування послідовності діяльності учнів тощо має супроводжуватись діями самоконтролю, самоперевірки, самооцінки.

Вирішення проблеми актуалізації самореалізаційних процесів суб'єктно-особистісного характеру через впровадження інтеграційних підходів у підготовку майбутніх учителів початкової школи зумовлює необхідність звертання до вивчення можливостей забезпечення взаємовпливу процесів самопроекування і саморефлексії.

І самопроекування, і саморефлексія при такому розгляді інтерпретуються як єдиний інтегративний процес сходження до професіоналізму. Об'єднувальним фактором при такому підході виступає професійна активність особистості майбутніх учителів, спрямована на удосконалення музично-педагогічної компетентності.

Використані джерела

1. Горбенко С. Розвиток музичної освіти і виховання в Україні в контексті гуманістичної спрямованості (історичний аспект) / С. Горбенко // Рідна школа. – 2003. – № 3. – С. 38 – 42.
2. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; За ред. І. А. Зязюна. – К. : Вища шк., 1997. – 349 с.
3. Падалка Г. Педагогіка мистецтва: теорія і методика викладання мистецьких дисциплін / Г. Падалка. – К. : Освіта України, 2008. – 274 с.
4. Рудницька О. П. Основи викладання мистецьких дисциплін / О. П. Рудницька. – К. : АПН України, 1998. – 183 с.
5. Шевченко Г. П. Эстетическое воспитание в школе / Г. П. Шевченко. – К., 1985. – 144 с.
6. Щолокова О. П. Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя [Текст] / О. П. Щолокова; Український державний педагогічний ун-т ім. М. Драгоманова. – К., 1996. – 172 с.

**INTEGRATIVE PROCESSES IN THE SYSTEM
OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS TRAINING
FOR PROVIDING LEARNERS WITH GENERAL MUSIC EDUCATION BASES**

The article reveals the necessity for pedagogical universities work improvement concerning primary school teachers training to have substantial cultural, psychological and pedagogical preparation; professional competence; ability for new pedagogical technologies introduction; and awareness of the need for personal and professional life-learning self-perfection. The article justifies the integrative processes importance in the system of future primary school teachers training for providing learners with music education bases. It identifies the quality indicators of integration processes; ways of integration within the context of future primary school teachers training for providing learners with music education bases.

It has been found that integrative processes in the system of future teachers training for music and education work in primary school concern students' personal and professional components of consciousness; theoretical and practical aspects of learning; teaching and science research activities, instructional and music training.

The article states that future primary school teachers training integrative orientations also cover the processes of interconnection and interaction between these aspects of their self-realization as self-development and self-control, and self-reflection self-designing, self-realization and self-testing. That is why solving the problem of self-realization processes actualization of subjective and personal character through the introduction of integrative approaches into future primary school teachers training presupposes the necessity to explore opportunities for mutual self design processes and self-reflection.

The article determines the leading characteristics of good quality integration process introduction: the variety of integration connections (the presence of various elements and forms of interaction); the integrity of the integrated structures; minimum of expenses; pragmatic justification; timely implementation; correlation of centralization and decentralization; information security.

Key words: *integrative processes, general music education of pupils, future primary school teachers training, self-actualization.*